

כריתת ברית

עיון בפרשת השבוע על פי ה"הכתב והקבלה"

שאי אפשר להשיגו רק על ידי אמצעים, עכ"ד היקרים. ובה יותר נכון לשון כריתת המחובר עם ברית.

4. הכתב והקבלה בראשית א', א'

ברא. עיקר שרשו לרש"פ שתי אותיות בר, וענינו ברירה, כי הבריאה היא ברירה מחשבת לברור דבר אחד מסוג האפשר כולו כדי להמציאו לפועל, עד"מ היוצר יש ספוק בידו לעשות כלים מכלים שונים, והוא מחשב איזה כלי יעשה, ואם גומר בדעתו לעשות קערה, יפול על גמר המחשבה ההיא לשון בריאה ולומר שברא קערה דהיינו שבידר מחשבת הקערה משאר המחשבות על הכלים שאפשר לו לעשות, אמנם לא שייך לומר לשון בריאה כ"א בפעולת הבורא ית' לא באדם, כי מחשבתו איננה פועלת כלום, אבל מחשבתו ית' בעשיית דברים הוא מציאותו וגמרו. ומה שנאמר אצלו ית' גם לשון עשייה ויצירה, הוא בבחינת הנברא לפי שינוי הענינים שבו, כי בבחינת שנברר במחשבתו ית' משארי האפשריים יפול בו לשון בריאה ובבחינת מציאותו בפועל יפול בו לשון עשייה ובבחינת תארו וצורתו יפול בו לשון יצירה, אבל בבחינת הבורא אין שם מדרגות בעשייתו, כי כל מה שהוא בורא הוא מיד גם כן נעשה ונוצר בקומתו וצביונו, ... כי תוארי הנמצאים נחלקים על שלשה אלה והוא, העצם, המקרה הדבוק, והמקרה שאינו דבוק, ד"מ כלי עץ, העץ הוא העצם, תואר השולחן בכמות הוא המקרה, כי לכל אשר יחפוץ הפועל יטנו אם להיותו קערורי או מרובע בצלעותיו, וזה המקרה דבוק הוא אל העץ ולא יתפרד ממנו, אמנם תקונו ואופן יפיו הוא מקרה שאינו דבוק, כמו משיחת השטר והוד גונו, וזה אינו רק נצמד אליו ונטפל אצלו, שלשה אלה תנאי הנמצאים נקבו בשמות בריאה יצירה עש"י, מלת בריאה הונחה להורות על חדוש העצם אשר אין בכח הנבראים לחדשו, כגון הדומם הצומח וכל מיני מתכיות, יצירה הונחה על צורת הדבר בכמות והוא במקרה הדבוק, עש"י הונחה על תקון עשייתו והוא מקרה שאינו דבוק, ואצל בריאת האדם נאמרו שלשתן, ויברא א' את האדם בצלמו, ויצר ה' א' את האדם, נעשה אדם בצלמו, בריאה לעומת נשמתו צלם אלהים, יצירה על ציור ותואר אבריו, ועש"י על אופן תקונו הנטפל אליו בשמירת בריאותו, כמו ויעש ה' כתנות עור וילבישם.

שבמקרא, כי החיוב ההסכמי המוברר בין הצדדים יקרא ברית, וההגבלה לעשות את הדבר ההיא מחוייב יקרא כריתת, והצדדים העושים זה יקראו כורתי ברית, ולפעמים עושים כורתי הברית ביניהם איזה דבר לסימן שיתפרסם שהם בעלי ברית, כאלו תאמר שנושאים על ראשיהם או בבגדיהם איזה דבר לסימן הברית שביניהם, אותו הסימן יקרא אות הברית, זה"ש זאת אות הברית אשר אני נותן וגו', את קשתי נתתי בענן, שהברית בעצמו הוא שלא יהיה עוד מבול, והכריתה הוא שיהיה שלילת המבול חיוב לא רשות, וכורתי הברית הם הש"י מצד אחד והבריות צד שני, והאות עליו הוא הקשת המתהווה ביום הגשם, וכן אות ברית המילה, והיה לאות ברית ביני וביניכם (לקמן י"ז), שהברית הוא שיהיה הוא ית' לאלהים, והכריתה הוא החיוב שבו, והאות עליו המילה, וכן אות השבת והמועדים והתפילין, כי התורה כולה בעצמה תקרא ברית, כמו ספר הברית, לוחות הברית, ויגד לכם בריתו (דברים ד'), והאות על ברית התורה היא המילה והשבתות והתפילין. הנה אופני הברית שנים, האחד שיתחייבו הצדדים זה לזה בדברים שונים, כענין שיתחייבו המלכים לסייע זה את זה בעם ובממון לעת הצורך, והשנית מה שיתחייבו הצדדים זה לזה זה בעם זה בממון זה בהכנסת תבואות למדינה וזה בהכנסת סחורות, וכענין ההתחייבות והתנאים שבין איש לאשתו; מהאופן האחרון הוא ענין הברית שבין בני אדם למקום ב"ה, שבני אדם מחוייבים לקיים מצותיו ית', והוא התחייב להיטיב להם בכל מיני טובות, והגרא"א כתב (בפי' לספר היצירה פ"א ע"ח) ענין ברית הוא, אדם שיש לו אוהב כנפשו ורצה שלא יפרש ממנו, אבל א"א להיות אצלו, נותן לו דבר שכל מגמתו ותשוקתו אליו, והם נקשרים ע"י הדבר ההוא, אף על פי שנוטל ממנו הדבר מכל מקום כל מחשבתו שם, והוא לשון ברית, והוא הבטחה שעל ידי הדבר ודאי לא יתפרד ממנו, וזהו ענין לשון כריתת שכורת ממנו הדבוק לו ונותן וכן הוא הקשת שהוא דבר מאצילותו ית', ונשתבשו בה כל הפילוסופים והמפרשים הנמשכים אחריהם, לפי שהוא דבר למעלה מן השכל. וכן התורה והמילה הן דברים אמצעיים בין הבורא ית' ובין ישראל, וכל זה לפי שאין יכולת להשיג בעצמותו יתברך, וכן היו צריכין ישראל במשכן ומקדש לאמצעיים כמו ארון וכרובים, ונקרא ארון הברית הכלל לפי

1. דברים כ"ט, ט'-י"ב; כ"ז

(ט) אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטרכם כל איש וישראל: (י) טפכם נשיכם ונרף אשר בקרב מונגף מוטב עיף עד שאב מימיה: (יא) לעברך בברית יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך פרת עמך היום: (יב) למען הקים אתך היום לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דברך וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב: ... (כוז) הנסרת ליהוה אלהינו והנללת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת:

2. אור החיים דברים כ"ט, ט'

ונראה כי כוונת משה בברית זה היא להכניסם בערבות זה על זה, כדי שישתדל כל אחד בעד חברו לבל יעבור פי ה', ויהיו נתפסים זה בעד זה והעד הנאמן מה שגמר אומר הנסרות לה' אלהינו והנגלות לנו וגו', הרי שעל הערבות מדבר הכתוב, ואין זה הברית שאמר בסוף פרשת תבא כי אותו ברית הוא על עצמן, וזה שיתחייב כל אחד על אחיהו העברי כפי היכולת שביד כל אחד:

3. הכתב והקבלה דברים כ"ט, י"ח

כרת ברית. שם ברית ע"מ שבית, ובנותיו בשבית, והוא לשון ברירה לרש"פ, והוא מה ששני צדדין בורדין להם איזה דבר שיהיו שניהם מחוייבים בו בפרטות, הן קיום או שלילה, חוץ מן החיובים שכל אדם מחוייב לחברו מצד המוסר והחברה המדינית, כאלו תאמר שמחייבין את עצמן לבוא זה לזה כשהוא עושה משתה לחתנות בנו ובתו או שלא לעשות דבר פלוני ופלוני, הנה החיוב ההוא יקרא ברית ע"ש שנתברר ביחוד להיות משותף בין הצדדים והוא הנושא, ופעל הברירה של אותו החיוב יקרא כריתת, דהיינו כריתת דבר פלוני וחתוכו משאר דברי רשות שבין בני אדם, שכולם הם רשות וזהו לבדו נכרת מהם ונעשה חיוב. כי על כל פסוק דבר לחיוב יאמר בלשון עברי לשון כריתת, כמו ואת אשר נגזר עליה, שבועים שבעים נחתך אל עמך, אנחנו כורתים אמנה (נחמיה יו"ד), וכל מה שייאמר העברי קוצץ דמים, קוצב הדבר, כולם מלשון כריתת שנכרת מכל השאר, והוא ענין כל כריתות ברית